

Sveučilište u Zagrebu Tekstilno-tehnološki fakultet

Povjerljiva osoba za unutarnje prijavljivanje nepravilnosti

Izv. prof. dr. sc. Ivana Schwarz

Zamjenica povjerljive osobe za unutarnje prijavljivanje nepravilnosti

Maja Rukavina, mag. iur.

U Zagrebu, veljača 2024.

POJAŠNJENJA VEZANA ZA PRIJAVLJIVANJE NEPRAVILNOSTI I PRAVA NA ZAŠTITU

Tko može biti prijavitelj nepravilnosti?

Prijavitelj nepravilnosti je fizička osoba koja prijavljuje ili javno razotkriva nepravilnosti o kojima je saznala u svom radnom okruženju. Radno okruženje predstavlja profesionalnu aktivnost u javnom ili privatnom sektoru u okviru kojih bi osobe:

- stjecale informacije o nepravilnostima
- mogle doživjeti osvetu ako prijave takve nepravilnosti

Navedeno se odnosi i na slučajeve kada je aktivnost u međuvremenu prestala ili neposredno treba ili je trebala započeti.

Radno okruženje, između ostalog, podrazumijeva:

- osobe u radnom odnosu
- osobe koje na bilo koji način sudjeluju u djelatnostima pravne ili fizičke osobe

Što je osveta?

Osveta označava svaku izravnu ili neizravnu radnju ili propust u radnom okruženju potaknutu unutarnjim ili vanjskim prijavljivanjem ili javnim razotkrivanjem. (Primjeri: privremeno udaljšavanje, otkaz, razrješnje, degradiranje ili uskraćivanje mogućnosti za napredovanje, prijenos dužnosti, promjena mjesta rada, smanjenje plaće, promjena radnog vremena, uskraćivanje mogućnosti za osposobljavanje, negativna ocjena rada ili preporuka za zapošljavanje, prisila, zastrašivanje, uznemiravanje ili izoliranje, ali i svako drugo postupanje ili propust koje uzrokuje ili može uzrokovati neopravdanu štetu prijavitelju nepravilnosti.

Kada prijavitelj nepravilnosti ima pravo na zaštitu?

Prijavitelj nepravilnosti uživa zaštitu predviđenu Zakonom ako je:

- imao opravdan razlog vjerovati da su prijavljene ili razotkrivene informacije o nepravilnostima istinite u trenutku prijave ili razotkrivanja, a te su informacije obuhvaćene područjem primjene Zakona
- podnio prijavu sustavom unutarnjeg (putem uspostavljenog sustava prijavljivanja nepravilnosti pri poslodavcu Povjerljivoj osobi i/ili njezinoj zamjeni) ili vanjskog prijavljivanja nepravilnosti (putem pučke pravobraniteljice) ili je javno razotkrio nepravilnost.

Na koje oblike zaštite ima pravo prijavitelj nepravilnosti?

Prijavitelj nepravilnosti ima pravo na:

1. zaštitu identiteta i povjerljivosti
2. sudsku zaštitu
3. naknadu štete
4. primarnu besplatnu pravnu pomoć u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje pravo na besplatnu pravnu pomoć
5. emocionalnu podršku
6. drugu zaštitu predviđenu u postupcima propisanim Zakonom.

Kako prijaviti nepravilnosti da bi se ostvarila zaštita prema Zakonu o zaštiti prijavitelja nepravilnosti?

Svrha Zakona je osigurati učinkovitu zaštitu prijavitelju nepravilnosti koja uključuje i osiguravanje dostupnih i pouzdanih načina prijavljivanja nepravilnosti. Tri su načina prijave nepravilnost:

1. Unutarnje prijavljivanje
2. Vanjsko prijavljivanje
3. Javno razotkrivanje

1. Unutarnje prijavljivanje

Unutarnje prijavljivanje nepravilnosti je prijavljivanje nepravilnosti poslodavcu i započinje dostavljanjem prijave Povjerljivoj osobi i/ili njezinoj zamjeni.

Prijava nepravilnosti može se podnijeti neposredno u pisanom obliku (obrazac u prilogu) ili usmeno na zapisnik Povjerljivoj osobi i/ili njezinoj zamjeni.

Dužnosti povjerljive osobe unutar poslodavca su:

- zaprimanje prijave i potvrda primitka u roku od sedam dana od dana primitka
- poduzimanje radnji potrebnih za zaštitu prijavitelja nepravilnosti bez odgode
- poduzimanje radnji radi ispitivanja nepravilnosti, dostava povratne informacije prijavitelju u pravilu u roku od 30 dana, ali ne duljem od 90 dana od dana potvrde o primitku prijave, odnosno proteka sedam dana od dana podnošenja prijave ako potvrda nije poslana prijavitelju
- prosljeđivanje prijave tijelima ovlaštenim na postupanje prema sadržaju prijave, ako nepravilnost nije riješena s poslodavcem, bez odgode obavijestiti prijavitelja nepravilnosti o ishodu ispitivanja prijave bez odgode
- izvještavanje nadležnog tijela za vanjsko prijavljivanje o zaprimljenim prijavama i ishodu postupanja u roku od 30 dana od dana odlučivanja o prijavi pisanim putem
- čuvanje identiteta prijavitelja nepravilnosti i podataka zaprimljenih u prijavi od neovlaštenog otkrivanja
- pružanje jasnih i lako dostupnih informacija o postupcima za podnošenje prijave nadležnom tijelu za vanjsko prijavljivanje i tijelima nadležnim za postupanje po sadržaju prijave nepravilnosti.

2. Vanjsko prijavljivanje

Nadležno tijelo za vanjsko prijavljivanje nepravilnosti je pučka pravobraniteljica.

Prijavitelj nepravilnosti može prijaviti nepravilnost pučkoj pravobraniteljici nakon što je prvo podnio prijavu kroz sustav unutarnjeg prijavljivanja ili izravno kao nadležnom tijelu za vanjsko prijavljivanje.

Prijava nepravilnosti podnosi se u pisanom (obrazac) ili usmenom obliku te mora sadržavati podatke o prijavitelju nepravilnosti, prijavljenom tijelu ili osobi te informacije o nepravilnostima.

- Pisanu prijavu moguće je poslati poštom ili osobno predati na adresi Savska cesta 41/3, 10 000 Zagreb ili poslati e-mailom na info@ombudsman.hr.
- Usmeno podnošenje prijava nepravilnosti moguće je izvršiti putem brojeva telefona 01/4851855 i 01/4851853, a na izričit zahtjev prijavitelja nepravilnosti, moguće je organizirati sastanak u razumnom roku u uredskim prostorijama Ureda pučke pravobraniteljice na adresi Savska cesta 41, Zagreb. Napomena: prijave nepravilnosti predane telefonskim putem ne snimaju se, već će se iste evidentirati u obliku zapisa razgovora. Prijavitelj nepravilnosti takav zapisnik razgovora ima pravo naknadno provjeriti i ispraviti, a ima mogućnost i potvrditi njegovu točnost vlastoručnim potpisom.

Pučka pravobraniteljica zaprima prijave o nepravilnostima te u roku od sedam dana od dana primitka prijave prijavitelju nepravilnosti potvrđuje njen primitak. Potvrda primitka neće se dostavljati ukoliko prijavitelj nepravilnosti to izričito zatraži ili ukoliko postoji opravdana mogućnost da bi se potvrdom primitka ugrozila zaštita identiteta prijavitelja.

Nakon primitka prijave, pučka pravobraniteljica će ispitati pojedinačnu prijavu radi poduzimanja radnji iz svoje nadležnosti, ako je prijavitelj nepravilnosti učinio vjerojatnim da jest ili bi mogao biti žrtva osвете zbog prijave nepravilnosti.

Pučka pravobraniteljica će u razumnom roku i na siguran način proslijediti prijavu nepravilnosti tijelima ovlaštenim za postupanje prema sadržaju prijave te o tome bez odgađanja obavijestiti prijavitelja nepravilnosti. Pritom pučka pravobraniteljica čuva identitet prijavitelja nepravilnosti i podatke zaprimljene u prijavi od neovlaštenog otkrivanja odnosno objave drugim osobama, osim ako to nije suprotno posebnom propisu ili prijavitelj nepravilnosti pristane na otkrivanje tih podataka. Tijela ovlaštena za postupanje po sadržaju prijave dužna su pučku pravobraniteljicu povratno izvijestiti o poduzetim mjerama na temelju prijave u roku koji ne smije biti dulji od 30 dana.

Informacije o tijeku i radnjama poduzetima u postupku pučka pravobraniteljica će dostaviti prijavitelju nepravilnosti u roku koji u pravilu ne može biti kraći od 30 niti dulji od 90 dana. U opravdanim slučajevima ovaj se rok može produljiti do šest mjeseci.

Po okončanju postupka pučka pravobraniteljica bez odgađanja obavještava prijavitelja nepravilnosti o njegovom ishodu.

Slučajevi u kojima pučka pravobraniteljica neće postupati po prijavi nepravilnosti:

- ako nakon izvršene procjene odluči da je prijavljena nepravilnost očito neznatna te ne zahtijeva daljnje postupanje
- ako prijava ne sadrži značajne nove informacije o povredama u odnosu na prethodnu prijavu u vezi s kojom su relevantni postupci okončani, a daljnje postupanje nije opravdano novim pravnim ili činjeničnim okolnostima.

Ispitni postupak radi zaštite prijavitelja nepravilnosti od osвете koju trpi ili bi mogao trpjeti u radnom okruženju pučka pravobraniteljica ne provodi u slučaju kada je zbog osвете pokrenut sudski postupak. Pučka pravobraniteljica obavijestit će prijavitelja nepravilnosti o razlozima zbog kojih neće postupati po prijavi nepravilnosti.

3. Javno razotkrivanje

Javno razotkrivanje nepravilnosti je otkrivanje nepravilnosti javnosti.

Prijavitelj nepravilnosti koji javno razotkriva nepravilnost ima pravo na zaštitu:

1. ako je prvo podnio prijavu sustavom unutarnjeg i vanjskog prijavljivanja, ili izravno nadležnom tijelu za vanjsko prijavljivanje (pučkoj pravobraniteljici), ali nisu poduzete odgovarajuće mjere kao odgovor na prijavu u predviđenim rokovima ili
2. ako prijavitelj ima opravdan razlog vjerovati da:
 - nepravilnost može predstavljati neposrednu ili izričitu opasnost za javni interes, kao u slučaju krizne situacije ili rizika od nepopravljive štete
 - u slučaju vanjskog prijavljivanja postoji rizik od osвете ili su izgledi da će se nepravilnost djelotvorno ukloniti niski zbog posebnih okolnosti slučaja.

Kako je u postupku po prijavi nepravilnosti osigurana zaštita identiteta prijavitelja i povjerljivosti prijava?

Osoba kojoj prijavitelj nepravilnosti prijavi nepravilnost, pomagač prijavitelja i svaka druga osoba koja sudjeluje u postupku po prijavi nepravilnosti dužna je štititi podatke koje sazna u prijavi. Takvi podaci ne smiju se iskorištavati ili otkrivati za svrhe koje prelaze ono što je potrebno za ispravno daljnje postupanje. Identitet prijavitelja, podaci na osnovi kojih se može otkriti njegov identitet te drugi podaci koji su navedeni u prijavi nepravilnosti dostupni su isključivo osobama koje su zadužene za primanje prijava i njihovu daljnju obradu i zaštićeni su, osim ako prijavitelj nepravilnosti pristane na otkrivanje tih podataka. Iznimno, podaci o identitetu prijavitelja nepravilnosti mogu se otkriti samo ako je to nužna i razmjerna obveza koje se nalaže pravom EU ili nacionalnim pravom u okviru istraga nacionalnih tijela ili u okviru sudskog postupka te je tijelo koje otkriva identitet o tome dužno pisanim putem obavijestiti prijavitelja nepravilnosti prije otkrivanja identiteta i uz navođenje razloga za otkrivanje tih podataka, osim ako bi se takvom informacijom ugrozile povezane istrage ili sudski postupci.

Na istovjetan način se štiti i identitet prijavljenih osoba.

Na koji način su prijavitelji zaštićeni od odgovornosti za povredu povjerljivosti?

Ukoliko je prijavitelj nepravilnosti imao opravdan razlog vjerovati da su prijava ili javno razotkrivanje informacija bili nužni radi razotkrivanja nepravilnosti, ne smatra se da je prekršio bilo kakvo ograničenje u vezi s otkrivanjem informacija te ni na koji način ne snosi odgovornost u pogledu takve prijave ili javnog razotkrivanja.

Prijavitelj nepravilnosti ne snosi odgovornost u pogledu stjecanja prijavljenih ili javno razotkrivenih informacija ili pristupa njima, osim ako takvo stjecanje ili pristup ne predstavlja samostalno kazneno djelo. U sudskim postupcima prijavitelji nepravilnosti ne snose nikakvu odgovornost zbog prijava ili javnih razotkrivanja na temelju Zakona. Na temelju prijave ili javnog razotkrivanja te osobe mogu zatražiti odbacivanje predmeta, pod uvjetom da su imale opravdan razlog vjerovati da su prijava ili javno razotkrivanje bili nužni radi razotkrivanja nepravilnosti.

Ako informacije o nepravilnostima uključuju poslovne tajne, a prijavitelj nepravilnosti ispunjava uvjete za zaštitu, takva prijava ili javno razotkrivanje smatra se zakonitom u onoj mjeri u kojoj se takvo pribavljanje, korištenje ili otkrivanje zahtijeva ili dopušta pravom Europske unije ili nacionalnim pravom.

Zaštita od osвете i povjerljivi savjeti prije prijave.

Pučka pravobraniteljica ovlaštena je za davanje općih pravnih informacija o postupcima prijavljivanja i javnog razotkrivanja nepravilnosti te o zaštiti prava u skladu s ovim Zakonom.

Prijavitelj nepravilnosti koji je prijavu podnio kroz sustav unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti ima pravo tražiti od povjerljive osobe poduzimanje odgovarajućih radnji potrebnih za zaštitu od osвете.

Prijavitelj nepravilnosti zaštitu može tražiti i od pučke pravobraniteljice kao tijela nadležnog za vanjsko prijavljivanje nepravilnosti, ukoliko učini vjerojatnim da jest ili bi mogao biti žrtva osвете zbog prijave

nepravilnosti. Pučka pravobraniteljica tada ispituje prijavu u dijelu potrebnom za poduzimanje radnji iz svoje nadležnosti potrebnih za zaštitu prijavitelja nepravilnosti te po okončanju ispitnog postupka izrađuje izvještaj kojim ocjenjuje jesu li ugrožena ili povrijeđena ustavna ili zakonska prava prijavitelja nepravilnosti.

Sudska zaštita prijavitelja nepravilnosti ostvaruje se u posebnom postupku koji se pokreće tužbom za zaštitu prijavitelja nepravilnosti.

Kao umješak na strani prijavitelja nepravilnosti može se pridružiti pučka pravobraniteljica te organizacije, ustanove, udruge ili druge fizičke ili pravne osobe koje se u okviru svoje djelatnosti bave zaštitom ljudskih prava i borbom protiv korupcije, ali samo uz pristanak prijavitelja nepravilnosti.

U sudskom postupku po tužbi u vezi s prijavom nepravilnosti sud koji vodi postupak može odrediti privremene mjere u skladu s odredbama zakona kojima se uređuje prisilno ostvarenje i osiguranje tražbina, koja se može predložiti prije pokretanja, tijekom te nakon završetka sudskog postupka, sve dok ovrha ne bude provedena.

Prijedlogom za određivanje privremene mjere može se od suda tražiti zabrana činjenja osвете, otklanjanje posljedica koje su prouzrokovane osvetom te odgoda izvršenja odluka kojima je prijavitelj nepravilnosti stavljen u nepovoljan položaj ili mu je povrijeđeno neko od njegovih prava u radnom okruženju, o čemu nadležni sud odlučuje u roku od 8 dana od dana primitka.

Prijavitelj nepravilnosti je u postupcima sudske zaštite vezanim uz prijavljivanje nepravilnosti i postupcima pokrenutim radi privremene mjere oslobođen od plaćanja sudskih pristojbi.

Prijavitelj nepravilnosti ima pravo na **primarnu besplatnu pravnu pomoć** (u skladu sa zakonom koji uređuje pravo na besplatnu pravnu pomoć, što znači da njegove materijalne prilike moraju biti takve da bi plaćanje stručne pravne pomoći moglo ugroziti njegovo uzdržavanje i uzdržavanje članova njegovog kućanstva).

Primarna pravna pomoć obuhvaća davanje općih pravnih informacija, pravnih savjeta, sastavljanje podnesaka pred javnopravnim tijelima, Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama u skladu s međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela, zastupanje u postupcima pred javnopravnim tijelima i pravnu pomoć u izvansudskom mirnom rješenju spora.

Klikom na naslov pronađite popis udruga i pravnih klinika ovlaštenih za obavljanje poslova primarne pravne pomoći: [Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske – Ovlaštene udruge i pravne klinike za pružanje primarne pravne pomoći \(gov.hr\)](#)

Sekundarna pravna pomoć može se odobriti prijavitelju nepravilnosti u skladu sa zakonom kojim se uređuje pravo na besplatnu pravnu pomoć, a obuhvaća: pravni savjet, sastavljanje podnesaka u postupku zaštite prava radnika pred poslodavcem, sastavljanje podnesaka u sudskim postupcima, zastupanje u sudskim postupcima, pravnu pomoć u mirnom rješenju spora, a obuhvaća i oslobođenje od plaćanja troškova sudskog postupka te oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi.

Sekundarnu pravnu pomoć pružaju odvjetnici – više doznajte klikom na naslov: [Besplatna pravna pomoć – Hrvatska odvjetnička komora \(hok-cba.hr\)](#)